

EGZAMIN ÓSMOKLASISTY W 2021 ROKU

Vademecum nauczyciela

JĘZYK NIEMIECKI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
I NAUKI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

EGZAMIN ÓSMOKLASISTY W 2021 ROKU

Vademecum nauczyciela

JĘZYK NIEMIECKI

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2021

Tekst komentarza
do wymagań egzaminacyjnych
Małgorzata Jezierska-Wiejak

Konsultacja merytoryczna
Elżbieta Witkowska

Redakcja i korekta
Elżbieta Gorazińska

Projekt okładki, layout
redakcja techniczna i skład
Wojciech Romerowicz

Elementy graficzne: © julimur/Fotolia.com, © Chinnapong/Fotolia.com

© Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2021
Wydanie I

ISBN 978-83-66830-03-5

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl
tel. 22 345 37 00

Spis treści

Wprowadzenie	4
1. Wymagania egzaminacyjne	6
2. Komentarz do wymagań egzaminacyjnych	10
2.1. Obniżenie poziomu biegłości językowej	10
2.2. Obszary i zakresy tematyczne	11
2.3. Wymagania ogólne i szczegółowe podstawy programowej	12
2.3.1. Wymagania ogólne	12
2.3.2. Wymagania szczegółowe	13
2.4. Zakres struktur gramatycznych	16
2.5. Zmiany w arkuszu egzaminacyjnym	17
2.6. Wskazówki dotyczące prowadzenia zajęć lekcyjnych przygotowujących uczniów do egzaminu w roku 2021	18
2.7. Dodatkowe działania przewidziane na rok szkolny 2020/2021	19
Bibliografia	20

Wprowadzenie

Wymagania egzaminacyjne przygotowane na egzamin ósmoklasisty w roku 2021 odnoszą się do podstawy programowej przedmiotu *język obcy nowożytny* dla II etapu edukacyjnego (klasy IV–VI) z roku 2012¹ oraz podstawy programowej przedmiotu *język obcy nowożytny* dla II etapu edukacyjnego (w wersji II.1.) z 2017 r.²

Powodem zmian w wymaganiach egzaminacyjnych dotyczących egzaminu w roku 2021 jest sytuacja edukacyjna w ostatnich trzech latach szkolnych, a w szczególności wprowadzenie zdalnego nauczania. Eksperti Ministerstwa Edukacji i Nauki uznali, że w tegorocznych warunkach nie ma możliwości zrealizowania wszystkich wymagań edukacyjnych opisanych w podstawie programowej lub wykonania ich w stopniu porównywalnym z poprzednimi latami. W związku z tym zlecono opracowanie **wymagań egzaminacyjnych** zawężających treści nauczania w zakresie wymagań szczegółowych i ogólnych **podstawy programowej**.

Propozycje zmian, opracowane przez zespół ekspertów złożony z nauczycieli praktyków, nauczycieli akademickich, ekspertów Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i okręgowych komisji egzaminacyjnych, były konsultowane przez MEN z nauczycielami, doradcami metodycznymi oraz wydawcami publikacji edukacyjnych. W poniższej tabeli przedstawiono przykładowe głosy nauczycieli języków obcych zawarte w ankiecie dotyczącej modyfikacji wymagań egzaminacyjnych na rok 2021.

Tabela. 1. Przykłady konsultacji – wpisy nauczycieli języków obcych

Podmiot zgłaszający uwagę/propozycję	Treść uwagi/propozycji	Odniesienie się zespołu merytorycznego
nauczyciel	Moja propozycja to tylko jedna forma pisemna, np. mail na egzaminie ósmoklasisty. Obecnie jest do wyboru – zaproszenie lub notatka czy ogłoszenie lub mail. Nie ma szans tego przećwiczyć z uczniami. Mail jest najczęściej ćwiczoną formą wypowiedzi pisemnej w szkole.	Zakres form pisemnych został ograniczony do trzech (mail, wiadomość, wpis na blogu) – uwzględniono.

¹ Podstawa programowa z komentarzami. Tom 3. Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum, <http://www.bc.ore.edu.pl/Content/233/Tom+3+J%C4%99zyki+obce+w+szkole+podstawowej%2C+gimnazjum+i+liceum.pdf> [dostęp: 16.12.2020].

² Podstawa programowa kształcenia ogólnego z komentarzem, <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2018/03/podstawa-programowa-kształcenia-ogolnego-z-komentarzem.-szkola-podstawowa-jezyk-obcy-nowozytny.pdf> [dostęp: 16.12.2020].

Podmiot zgłaszający uwagę/propozycję	Treść uwagi/propozycji	Odniesienie się zespołu merytorycznego
nauczyciel	Słuchanie z zadaniami otwartymi powinno być proste. To jest najtrudniejsze zadanie dla uczniów i często nie jest zrobione, a fakt, że jest na początku egzaminu niejako zniechęca ucznia do wysiłku w dalszej części.	Średni poziom egzaminu został określony w wymaganiach egzaminacyjnych jako A2 (o pół poziomu niżej) – uwzględniono.
nauczyciel	Proponowałabym również zmniejszyć liczbę zadań otwartych. Ich liczba jest płynna i różni się w zależności od testu. Na egzaminie powinny wystarczyć maksymalnie 2 zadania otwarte.	Liczba zadań otwartych będzie zmniejszona o 5 pkt w całym arkuszu – uwzględniono.

Tabela przedstawia przykłady propozycji nauczycieli języków obcych, które napłynęły w ramach konsultacji projektu zmiany wymagań egzaminacyjnych, oraz odniesienia do tych propozycji zespołu ekspertów pracującego nad zmianami.

W pierwszej propozycji nauczyciel postuluje redukcję form pisemnych, których tworzenie należy sprawdzać na egzaminie – propozycja została uwzględniona. Autor drugiej wypowiedzi zwraca uwagę na zbyt trudne zadanie otwarte ze słuchu, a trzeciej – proponuje zmniejszenie liczby zadań otwartych na egzaminie. Oba postulaty zostały uwzględnione – poziom języka egzaminu będzie obniżony, a liczba zadań egzaminacyjnych zostanie zmniejszona o 5 punktów. Efektem pracy zespołu ekspertów oraz konsultacji są wymagania egzaminacyjne obowiązujące na egzaminie w roku 2021, które przedstawiono w dalszej części opracowania.

Pełne informacje dotyczące zmian w wymaganiach egzaminacyjnych zostaną opublikowane w aneksach do *Informatorów o egzaminach ósmoklasisty* dla poszczególnych przedmiotów. Znajdą się w nich opisy zmian w arkuszu egzaminacyjnym, dostosowanym do nowych wymagań, oraz zawężone zakresy struktur gramatycznych, których znajomość obowiązuje na tegorocznym egzaminie.

1. Wymagania egzaminacyjne

Załącznik nr 1 do *Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 16 grudnia 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19* (Dz.U 2020, poz. 2314)

Egzamin ósmoklasisty z języka obcego nowożytnego

W roku szkolnym 2020/2021 wymagania egzaminacyjne dotyczące egzaminu ósmoklasisty z języka obcego nowożytnego odpowiadają poziomowi A2 (w skali Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego).

Ogólne wymagania egzaminacyjne

- I. Znajomość środków językowych.
Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
- II. Rozumienie wypowiedzi.
Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- III. Tworzenie wypowiedzi.
Uczeń samodzielnie formułuje krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- IV. Reagowanie na wypowiedzi.
Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, w formie prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- V. Przetwarzanie wypowiedzi.
Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Szczegółowe wymagania egzaminacyjne

- I. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:
 - 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania);

- 2) miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe);
 - 3) edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, życie szkoły, zajęcia pozalekcyjne);
 - 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności i obowiązki, miejsce pracy);
 - 5) życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, problemy);
 - 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne);
 - 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, wymiana i zwrot towaru, promocje, korzystanie z usług);
 - 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie);
 - 9) kultura (np. uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media);
 - 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, imprezy sportowe, uprawianie sportu);
 - 11) zdrowie (np. tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie);
 - 12) nauka i technika (np. wynalazki, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych);
 - 13) świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz, ochrona środowiska naturalnego).
- II. Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka:
- 1) reaguje na polecenia;
 - 2) określa główną myśl wypowiedzi lub fragmentu wypowiedzi;
 - 3) określa intencje nadawcy/autora wypowiedzi;
 - 4) określa kontekst wypowiedzi (np. formę, czas, miejsce, sytuację, uczestników);
 - 5) znajduje w wypowiedzi określone informacje.
- III. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, broszury, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, artykuły, teksty narracyjne, recenzje, wywiady, wpisy na forach i blogach, teksty literackie):
- 1) określa główną myśl tekstu lub fragmentu tekstu;
 - 2) określa intencje nadawcy/autora tekstu;
 - 3) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu, czas, miejsce, sytuację);
 - 4) znajduje w tekście określone informacje;
 - 5) rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu.

- IV. Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. wiadomość, e-mail, wpis na blogu):
- 1) opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska;
 - 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości;
 - 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
 - 4) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
 - 5) opisuje upodobania;
 - 6) wyraża i uzasadnia swoje opinie, przedstawia opinie innych osób;
 - 7) wyraża uczucia i emocje.
- V. Uczeń reaguje w typowych sytuacjach:
- 1) przedstawia siebie i inne osoby;
 - 2) nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź);
 - 3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz/ankietę);
 - 4) wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami;
 - 5) wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób;
 - 6) składa gratulacje, odpowiada na gratulacje;
 - 7) zaprasza i odpowiada na zaproszenie;
 - 8) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca;
 - 9) prosi o radę i udziela rady;
 - 10) pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
 - 11) ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje;
 - 12) wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby;
 - 13) wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, niezadowolenie, zdziwienie, nadzieję, obawę);
 - 14) stosuje zwroty i formy grzecznościowe.
- VI. Uczeń przetwarza prosty tekst pisemnie:
- 1) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach);
 - 2) przekazuje w języku obcym nowożytnym lub polskim informacje sformułowane w tym języku obcym;
 - 3) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim.

VII. Uczeń posiada:

- 1) podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego;
- 2) świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.

VIII. Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. poprawianie błędów).

IX. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, zastępowanie innym wyrazem, opis, wykorzystywanie środków niewerbalnych).

X. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

2. Komentarz do wymagań egzaminacyjnych

Opisane poniżej wymagania egzaminacyjne określają zakres wiadomości i umiejętności, których opanowanie będzie w 2021 roku sprawdzane w zadaniach egzaminacyjnych – wskazują, jakich treści i umiejętności należy uczyć i jakie należy powtarzać przed egzaminem.

W kolejnych podrozdziałach komentarza zostały omówione następujące zmiany wymagań egzaminacyjnych:

- obniżony oczekiwany poziom biegłości językowej, zredukowany zakres tematów występujących w zadaniach egzaminacyjnych,
- zmniejszona liczba szczegółowych wymagań egzaminacyjnych opisanych w podstawie programowej,
- ograniczony zakres struktur gramatycznych,
- zmniejszona liczba zadań do rozwiązania w arkuszu egzaminacyjnym.

2.1. Obniżenie poziomu biegłości językowej

Dla tegorocznego egzaminu ósmoklasisty określono nowy oczekiwany poziom biegłości językowej w skali *Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego*. Poziomem obowiązującym na tegorocznym egzaminie jest poziom A2 **dla wszystkich umiejętności językowych**³.

Poziom biegłości językowej został obniżony z dotychczas obowiązującego poziomu A2+ na A2 dla znajomości środków językowych, tworzenia wypowiedzi i reagowania językowego. W zakresie umiejętności rozumienia wypowiedzi został natomiast obniżony z dotychczasowego poziomu B1 na A2.

Decyzja ta miała wpływ na zawężenie zakresu struktur gramatycznych. Struktury gramatyczne, których opanowanie byłoby niemożliwe z powodu trudności powodowanych przez zdalne nauczanie lub które wprowadzane są w ostatnich rozdziałach podręczników i niemożliwe byłoby ich opanowanie przez ucznia na poziomie produktywnym, zostały zredukowane (patrz podrozdział **Zakres struktur językowych**).

Obniżenie poziomu biegłości językowej skutkowało też koniecznością pominięcia wybranych tematów opisanych w podstawie programowej w wymaganiu szczegółowym I. Wykreślono obszary tematyczne, których realizacja wymaga opanowania trudniejszych struktur gramatycznych niż ujęte w zawężonym zakresie środków językowych lub których opanowanie nie byłoby możliwe w stopniu wymaganym na egzaminie (patrz podrozdział **Obszary i zakresy tematyczne**).

³ Egzamin ósmoklasisty. Wymagania egzaminacyjne, <https://www.gov.pl/web/edukacja/prekonsultacje-propozycji-wymagan-egzaminacyjnych> [dostęp: 15.12.20].

Decyzje te spowodowały konieczność dostosowania zadań w arkuszu egzaminacyjnym do obniżonego poziomu biegłości językowej.

2.2. Obszary i zakresy tematyczne

W wymaganiach egzaminacyjnych na rok 2021 wykreślono niektóre obszary lub tematy określone w I wymaganiu szczegółowym (omawiane przykłady dotyczą podstawy programowej II.1. z 2017 r.)⁴.

Poniżej przedstawiono wprowadzone zmiany:

- I.1. temat „człowiek” – wykreślono obszar „okresy życia”;
- I.2. temat „miejsce zamieszkania” – bez zmian;
- I.3. temat „edukacja” – wykreślono obszar „oceny szkolne”;
- I.4. temat „praca” – wykreślono obszar „wybór zawodu”;
- I.5. temat „życie prywatne” – wykreślono obszary „styl życia” i „konflikty”;
- I.6. temat „żywienie” – wykreślono obszar „nawyki żywieniowe”;
- I.7. temat „zakupy i usługi” – wykreślono obszar „środki płatnicze”;
- I.8. temat „podróżowanie i turystyka” – bez zmian;
- I.9. temat „kultura” – wykreślono obszary „dziedziny kultury”, „twórcy i ich dzieła”;
- I.10. temat „sport” – bez zmian;
- I.11. temat „zdrowie” – bez zmian;
- I.12. temat „nauka i technika” – wykreślono obszar „odkrycia naukowe”;
- I.13. temat „świat przyrody” – wykreślono obszar „zagrożenie (...) środowiska naturalnego”;
- I.14. temat „życie społeczne” – wykreślono cały temat⁵.

Wykreślone w wymaganiach egzaminacyjnych obszary wskazują tematykę, której **nie będą dotyczyły** teksty wykorzystane w zadaniach na rozumienie ze słuchu lub rozumienie tekstów pisanych oraz zadania sprawdzające umiejętność tworzenia tekstu. Trzeba jednak podkreślić, że wykreślenie danego obszaru tematycznego **nie oznacza**, że nie należy wprowadzić podstawowego słownictwa związanego z danym obszarem, ponieważ może być ono powiązane z innym obszarem tematycznym, niewykreślonym w nowych wymaganiach.

Na przykład w zadaniach egzaminacyjnych może pojawić się słowo „karta kredytowa” czy „gotówka” powiązane z wykreślonym tematem „środki płatnicze”, ponieważ słowa te są również często używane w ramach rozwijania umiejętności reagowania w temacie „sprzedawanie i kupowanie” z tego samego tematu.

⁴ Podstawa programowa kształcenia ogólnego, op. cit.

⁵ Egzamin ósmoklasisty. Wymagania egzaminacyjne, op. cit.

2.3. Wymagania ogólne i szczegółowe podstawy programowej

W poniższym podrozdziale przedstawiono wybrane przykłady zmian, które zostały wprowadzone w wymaganiach egzaminacyjnych na rok 2021. Opisane zmiany dotyczą dostosowania wymagań do obniżonego poziomu językowego tegorocznego egzaminu oraz ograniczają się do jego pisemnej formuły.

2.3.1. Wymagania ogólne

Opracowując wymagania egzaminacyjne na rok 2021 w oparciu o ogólne wymagania obu podstaw programowych języka obcego nowożytnego – podstawy programowej przedmiotu *język obcy nowożytny* dla II etapu edukacyjnego (klasy IV–VI) w przypadku podstawy programowej z 2012 r., w wersji znowelizowanej w 2016 r. oraz podstawy programowej przedmiotu *język obcy nowożytny* dla II etapu edukacyjnego (w wersji II.1.) w przypadku podstawy programowej z 2017 r. z roku 2012 oraz 2017) – zredukowano zapis III. podpunktu wymagań ogólnych w pierwotnym brzmieniu:

„III. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń samodzielnie formułuje bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne i pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych”⁶.

„III. Tworzenie wypowiedzi: Uczeń samodzielnie formułuje krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych”⁷.

W wymaganiach egzaminacyjnych obowiązujących w roku 2021 wykreślono wyraz „ustne” z brzmienia tego podpunktu. Członkowie zespołu opracowującego zmiany podają jako jej powód konieczność dopasowania wymagań do formuły egzaminu ósmoklasisty, który nie zawiera części ustnej. Jednocześnie zwracają uwagę na konieczność kształcenia i rozwijania umiejętności mówienia podczas lekcji języka obcego. Zachęcają także do wykorzystywania sprawności mówienia – również w sytuacji kształcenia zdalnego – w celu doskonalenia znajomości np. gramatyki, słownictwa oraz umiejętności słuchania podczas lekcji.

Konsekwentnie członkowie zespołu wykreślili wyrazy „ustnie lub pisemnie” w wymaganiu ogólnym IV. w obu podstawach programowych:

„IV. Reagowanie na wypowiedzi. Uczeń uczestniczy w prostej rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych”.

⁶ Podstawa programowa z komentarzami. Tom 3. Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum, op. cit.

⁷ Podstawa programowa kształcenia ogólnego, op. cit.

„IV. Reagowanie na wypowiedzi. Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie w formie prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych”.

Również w komentarzu do tej zmiany członkowie zespołu przypominają o konieczności kształcenia umiejętności reagowania językowego także przy pomocy wypowiedzi ustnych.

2.3.2. Wymagania szczegółowe

Redukując wymagania szczegółowe podstawy programowej, tak aby dostosować je do sytuacji egzaminu w roku 2021, wprowadzono kolejne zmiany, których przykłady zostały przedstawione na bazie podstawy programowej II.1. z roku 2017.

Tabela 2. Przykłady opracowania zmian w wymaganiach egzaminacyjnych – wymagania wpływające na obniżenie poziomu językowego

Podstawa programowa II.1. ⁸	Wymagania egzaminacyjne 2021 ⁹
II. Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne [...]. 6. rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	Wykreślono wymaganie szczegółowe II.6. Umiejętność określona w wymaganiu II.6 jest kształcona zazwyczaj w ostatnich miesiącach nauki w szkole podstawowej.
III. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne [...]. 6. układa informacje w określonym porządku. 7. rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu.	Wykreślono wymagania szczegółowe III.6 i III.7.
VII. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego [...] w typowych sytuacjach. 6. składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje.	Wykreślono wyrazy „życzenia i” w wymaganiu szczegółowym VII.6. Podstawowe umiejętności w zakresie tych wymagań są realizowane w ramach wymagania VII.14.

Przedstawione w powyższej tabeli zmiany dotyczą wykreślenia umiejętności szczegółowych opisanych w podstawie programowej II.1. Umiejętność rozróżniania formalnego i nieformalnego stylu wypowiedzi opisana w podstawie programowej w wymaganiach II.6 oraz III.7. została uznana za zbyt trudną do opanowania na poziomie A2. W języku niemieckim na poziomie A2 uczeń potrafi rozróżnić tylko, np. czy wypowiedź kierowana jest do osoby dorosłej, czy do nastolatka lub dziecka.

⁸ Ibidem.

⁹ Egzamin ósmoklasisty. Wymagania egzaminacyjne, op. cit.

W przedstawionym przykładzie wskazano również, że na egzaminie nie będzie zadań sprawdzających umiejętność III.7. wykreśloną z wymagań podstawy programowej. Uczeń nie będzie musiał układać informacji pozyskanych z tekstu czytanego w określonej kolejności.

Ostatni przykład wskazuje na redukcję treści wymagania szczegółowego – wykreślono składanie życzeń, które będzie sprawdzane tylko jako stosowanie zwrotów i form grzecznościowych (np. jako sformułowanie „Wszystkiego najlepszego!”) bez wymagania umiejętności składania życzeń w bardziej skomplikowanej formie.

Kolejne przykłady dotyczą dopasowania wymagań do formuły egzaminu ósmoklasisty.

Tabela 3. Przykłady opracowania zmian w wymaganiach egzaminacyjnych – dostosowanie do formuły egzaminu

Podstawa programowa II.1. ¹⁰	Wymagania egzaminacyjne 2021 ¹¹
IV. Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne.	Wykreślono wymaganie szczegółowe IV. Redukcja treści wynika z formuły egzaminu ósmoklasisty – egzamin nie zawiera części ustnej.
V. Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, list prywatny, wpis na blogu).	Wykreślono wyrazy: „notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, (...), SMS, pocztówkę, (...), historyjkę, list prywatny” w wymaganiu szczegółowym V. „Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. wiadomość, e-mail, wpis na blogu) [...]”.
VI. Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach. VII. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego [...] w typowych sytuacjach.	Połączono wymagania szczegółowe VI i VII w jedno wymaganie szczegółowe. Wykreślono zdanie wprowadzające z wymagania VII. [...]. „Uczeń reaguje w typowych sytuacjach [...]”.

Przykłady przedstawione w powyższej tabeli dotyczą dostosowania wymagań do egzaminu pisemnego. W przykładzie pierwszym pokazano brzmienie wymagania IV. podstawy programowej, które zostało w całości usunięte w wymaganiach egzaminacyjnych – odnosi się do tworzenia przez ucznia wypowiedzi ustnych, których nie ma na egzaminie w formule pisemnej.

¹⁰ Podstawa programowa kształcenia ogólnego, op. cit.

¹¹ Egzamin ósmoklasisty. Wymagania egzaminacyjne, op. cit.

Drugi przykład dotyczy zredukowania form pisemnych, które uczeń tworzy podczas egzaminu ósmoklasisty, tylko do wiadomości, e-maila i wpisu na blogu. Usunięto w treści wymagań formę notatki, ogłoszenia, zaproszenia, życzeń, SMS, pocztówki, historyjki i listu prywatnego, które nie będą wymagane od zdającego.

Przykład trzeci pokazuje zmianę polegającą na połączeniu w wymaganiach egzaminacyjnych na rok 2021 umiejętności reagowania ustnie i pisemnie, osobno opisanych w podstawie programowej. W związku z usunięciem wyrazu „ustnie” przy określaniu wcześniej opisanych wymagań, usunięto wyraz „ustnie” kolejny raz i połączono umiejętność reagowania w jednym wymaganiu szczegółowym – „uczeń reaguje w typowych sytuacjach”. Dodatkowo wymagania szczegółowe powtarzające się w obu osobnych zapisach wykreślono i zastąpiono jednym zapisem. Pozostawiono jedynie wymaganie VI.2., niepowtarzające się w wymaganiach podpunktu VII. („nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź).

Ostatni zestaw prezentowanych zmian dotyczy wykreślenia z wymagań egzaminacyjnych umiejętności związanych ze wspieraniem autonomii ucznia w procesie kształcenia.

Tabela 4. Przykłady wykreślenia z wymagań egzaminacyjnych umiejętności związanych ze wspieraniem autonomii ucznia w procesie kształcenia

Podstawa programowa II.1. ¹²	Wymagania egzaminacyjne 2021 ¹³
VI. Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury e języku obcym nowożytnym).	Wykreślono sformułowania: „np. korzystanie ze słownika”, „prowadzenie notatek”, „stosowanie mnemotechnik”, „korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym” w wymaganiu szczegółowym X.
VII. Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).	Wykreślono XI wymaganie szczegółowe.
VIII. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych).	Wykreślono XII wymaganie szczegółowe.

¹² Podstawa programowa kształcenia ogólnego, op. cit.

¹³ Egzamin ósmoklasisty. Wymagania egzaminacyjne, op. cit.

Umiejętności związane z samooceną i samodzielną pracą nad językiem powinny być rozwijane w trakcie całego procesu edukacyjnego, nie należy więc o nich zapominać podczas nauczania zdalnego. Nie można ich jednak sprawdzić w sytuacji egzaminacyjnej. Dlatego zdecydowano się na redukcję liczby strategii uczenia się, wpisanych w X wymaganie podstawy programowej, zachowując konieczność dokonywania samooceny i poprawiania błędów. Umiejętności te są kluczowe podczas rozwiązywania zadań otwartych, a szczególnie tworzenia własnej wypowiedzi. Również umiejętności opisane w wymaganiach XI i XII, mimo że podstawowe dla procesu kształcenia językowego, zostały wykreślone, ponieważ nie podlegają sprawdzeniu podczas egzaminu.

2.4. Zakres struktur gramatycznych

W wymaganiach egzaminacyjnych na rok 2021 wykreślono z listy struktur gramatycznych opisanych w *Informatorze o egzaminie ósmoklasisty z języka niemieckiego* niektóre struktury, które zespół ekspertów uznał za zbyt trudne lub niemożliwe do opanowania na odpowiednim poziomie. Bazując na dotychczasowej liście struktur gramatycznych zamieszczonej w *Informatorze*, przedstawiono wprowadzone zmiany:

RODZAJNIK – bez zmian

RZECZOWNIK – wykreślono

- rzeczowniki zdrobniałe: *-chen, -lein*, np. *das Häuschen, das Büchlein*
- rzeczowniki tworzone od imiesłówów, np. *der Reisende*
- rekcja najczęściej używanych rzeczowników, np. *Antwort auf*

ZAIMEK – wykreślono

- zaimki wskazujące, np. *jener*
- zaimek wzajemny *einander*

PRZYMIOTNIK – wykreślono

- rekcja najczęściej używanych przymiotników, np. *zufrieden mit*

LICZEBNIK – bez zmian

PRZYSŁÓWEK – bez zmian

PARTYKUŁA – wykreślono *eben*

PRZYIMEK – bez zmian

CZASOWNIK – wykreślono

- czasownik *lassen*, np. *Ich lasse mein Fahrrad reparieren*
- tryb przypuszczający: Konjunktiv II Präteritum, np. *Andreas möchte mich heute besuchen. Ich hätte gerne eine Million Euro. Wenn ich einen Freund hätte, wäre ich glücklich.* (Uwaga: dopisano osobno czasownik *möchte*, np. *Andreas möchte mich heute Besuchen*)
- strona bierna określająca stan, np. *Die Bibliothek ist geschlossen*

SKŁADNIA – wykreślono

- zdania złożone współrzędnie ze spójnikami *deswegen, trotzdem*, np. *Monika kann gar nicht singen, trotzdem will sie Sängerin werden*
- zdania okolicznikowe celu, np. *Sie fahren an die Ostsee, um dort zu baden*¹⁴.

Pod listą środków gramatycznych znajduje się uwaga:

„W tekstach na rozumienie ze słuchu oraz rozumienie tekstów pisanych mogą wystąpić środki gramatyczne spoza powyższej listy. Znajomość takich środków nie będzie jednak warunkowała poprawnego rozwiązania zadań egzaminacyjnych”¹⁵.

Poziom biegłości językowej wymaganej w zadaniach sprawdzających rozumienie ze słuchu oraz rozumienie tekstów pisanych zamieszczonych w tegorocznym arkuszu został określony jako poziom A2, podobnie jak w pozostałych zadaniach arkusza egzaminacyjnego. Można więc wnioskować, że w arkuszu nie powinny wystąpić środki spoza listy również w tekstach sprawdzających te sprawności językowe.

2.5. Zmiany w arkuszu egzaminacyjnym

Dodatkowe zmiany przewidziane na egzaminie ósmoklasisty w roku 2021 dotyczą arkusza egzaminacyjnego. Przewidziano zmniejszenie liczby zadań w arkuszu o 5 punktów przy zachowaniu pełnego czasu przeprowadzania egzaminu (90 minut). Planowane jest usunięcie podzadań w otwartych zadań egzaminacyjnych. Zmiany mają dotyczyć zadań otwartych, które co roku sprawiają zdającym najwięcej trudności. Zadania te znajdują się w części arkusza sprawdzającej rozumienie ze słuchu i czytanie tekstów pisanych, znajomość funkcji językowych oraz znajomość środków językowych. Zmniejszenie liczby podzadań nastąpi również w wybranych zadaniach zamkniętych w części arkusza dotyczącej umiejętności rozumienia tekstów pisanych oraz znajomości środków językowych.

¹⁴ Zakres struktur gramatycznych, <https://cke.gov.pl/propozycje-zmian-dotyczace-jezykow-obcych-zakres-rodkow-gramatycznych-i-jezykow-mniejszosci-lektury/> [dostęp: 15.12.20].

¹⁵ Informator o egzaminie ósmoklasisty z języka niemieckiego od roku szkolnego 2018/2019, https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Informatory/Informator_P1_niemiecki.pdf [dostęp: 16.12.2020].

2.6. Wskazówki dotyczące prowadzenia zajęć lekcyjnych przygotowujących uczniów do egzaminu w roku 2021

Podczas tegorocznych zajęć lekcyjnych nauczyciele powinni w dalszym ciągu realizować podstawę programową, ale przygotowując uczniów ostatnich klas szkół podstawowych do egzaminu ósmoklasisty, powinni zwrócić szczególną uwagę na redukcję treści i wymagań opisanych w nowych wymaganiach egzaminacyjnych – na ich podstawie został przygotowany tegoroczny egzamin ósmoklasisty.

Nauczyciele powinni więc z jednej strony mieć na względzie, że wprowadzenie wymagań egzaminacyjnych:

- nie wyklucza możliwości realizowania pozostałych treści, zredukowanych w wymaganiach, ale opisanych w obowiązującej podstawie programowej;
- nie ogranicza uczniów i nauczycieli co do zakresu rozszerzania treści, które uznają za szczególnie interesujące lub ważne;
- nie wymaga wprowadzania nowych treści – wszystkie wiadomości i umiejętności określone w wymaganiach egzaminacyjnych odpowiadają wymaganiom podstawy programowej.

Koncepcję polegającą na niewprowadzaniu zmian w rozkładzie materiału na rok szkolny 2020/2021 można zachować w pracy z uczniami zdolnymi, dobrze radzącymi sobie z językiem niemieckim i którym nauczanie zdalne nie sprawia kłopotów. Prowadząc zajęcia z uczniami, którym nauka języka niemieckiego nie przychodzi łatwo, a w zdalnym nauczaniu powoduje nawet dodatkowe problemy, należy rozważyć przyjęcie innego rozwiązania:

- zanalizować treści podręcznika do klasy 8 pod kątem nowych wymagań egzaminacyjnych;
- wykreślić z rozkładu materiału treści, które zostały zredukowane lub zaplanować mniejszą liczbę tekstów i ćwiczeń na realizację tych treści;
- pominąć pracę z tekstami o wyższym poziomie biegłości niż A2 lub uprościć je, jeżeli zawierają treści kluczowe dla celów lekcji;
- pominąć teksty i ćwiczenia związane z wykreślonymi obszarami tematycznymi;
- potraktować pominięte w zakresie struktur gramatycznych zjawiska gramatyczne leksykalnie lub nie wprowadzać ich;
- pominąć ćwiczenia gramatyczne i leksykalne przeznaczone na automatyzację treści zredukowanych w wymaganiach egzaminacyjnych oraz związane z pracą z tekstami o poziomie wyższym niż oczekiwany lub zredukować ich liczbę;
- zanalizować materiały dodatkowe pod kątem przydatności w związku ze zmianami wprowadzonymi w rozkładzie materiału i dostosować je (np. zredukować materiały na lekcje powtórzeniowe i testy);
- dostosować powtórzenie do egzaminu ósmoklasisty do zmniejszonych wymagań egzaminacyjnych.

Analizując wybrane podręczniki do języka niemieckiego, realizowane w 8 klasie, można wskazać przykładowe tematy wykraczające poza zredukowane wymagania, np. rozwiązywanie konfliktów czy korzystanie z konta bankowego.

Wśród struktur gramatycznych, które występują w podręcznikach do klasy 8, a zostały wykreślone, znajdują się np. czasownik *lassen*, forma *würde*, tryb przypuszczający *Konjunktiv II Präteritum* oraz rekcja przymiotników.

Nauczyciele pracujący z podręcznikami, w których występują wymienione zagadnienia, powinni dostosować je do możliwości swoich uczniów lub pominąć je w trakcie lekcji. Podczas powtórek do egzaminu można zrezygnować ze wszystkich treści i zagadnień gramatycznych wychodzących ponad opisane wymagania egzaminacyjne na rok 2021.

2.7. Dodatkowe działania przewidziane na rok szkolny 2020/2021

Wsparciem nauczycieli i uczniów przystępujących do najbliższego egzaminu ósmoklasisty będą następujące działania zaplanowane przez MEN i CKE:

- publikacja aneksów do *Informatorów*, zawierających m.in. opisy zmian w formułach arkuszy i zmodyfikowane zakresy struktur gramatycznych w językach obcych;
- w marcu 2021 r. egzamin próbny uwzględniający wymagania egzaminacyjne;
- w maju (a nie jak dotychczas – w kwietniu) egzamin ósmoklasisty, co daje więcej czasu na przygotowanie uczniów do egzaminu.

Nauczanie zdalne nie przyczynia się do osiągnięcia przez ósmoklasistów przystępujących do egzaminu w roku 2021 takich wyników w nauce, które byłyby porównywalne z wynikami możliwymi do osiągnięcia przy codziennym kontakcie z nauczycielem. Żeby wyrównać szanse tegorocznych zdających, zmieniono wymagania egzaminacyjne na rok 2021 na opisane powyżej. Uczniowie powinni mieć świadomość, jakie zmiany zostały przygotowane. Przekazanie tych informacji podczas lekcji języka niemieckiego na przykładach materiałów z podręczników, z których korzystają na co dzień, może wpłynąć pozytywnie na zredukowanie stresu uczniów przed egzaminem.

Bibliografia

- 1) *Egzamin ósmoklasisty. Wymagania egzaminacyjne*, <https://www.gov.pl/web/edukacja/prekonsultacje-propozycji-wymagan-egzaminacyjnych> [dostęp: 15.12.20].
- 2) *Podstawa programowa kształcenia ogólnego z komentarzem*, <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2018/03/podstawa-programowa-ksztalcenia-ogolnego-z-komentarzem.-szkola-podstawowa-jezyk-obcy-nowozytny.pdf> [dostęp: 16.12.2020].
- 3) *Podstawa programowa z komentarzami. Tom 3. Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum*, <http://www.bc.ore.edu.pl/Content/233/Tom+3+J%C4%99zyki+obce+w+szkole+podstawowej%2C+gimnazjum+i+liceum.pdf> [dostęp: 16.12.2020].
- 4) *Zakres struktur gramatycznych*, <https://cke.gov.pl/propozycje-zmian-dotyczace-jezykow-obcych-zakres-srodkow-gramatycznych-i-jezykow-mniejszosci-lektury/> [dostęp: 15.12.20].
- 5) *Informator o egzaminie ósmoklasisty z języka niemieckiego od roku szkolnego 2018/2019*, https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Informatory/Informator_P1_niemiecki.pdf [dostęp: 16.12.2020].

